

PAŃSTWOWA RADA OCHRONY PRZYRODY - KOMISJA DS. WÓD I MOKRADEŁ
THE STATE COUNCIL FOR NATURE CONSERVATION - WATER AND WETLAND COMMITTEE
Member of IUCN

Ministerstwo Środowiska, ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
tel.: +48 22-57-92-017, fax: + 48 22-57-92-730, WiM@prop.mos.gov.pl

PROP/WiM/2015-1-1-pn

Warszawa, 30 stycznia 2015 r.

Szanowny Pan Maciej Grabowski
Minister Środowiska

OPINIA

w sprawie projektu ustawy Prawo wodne

Odpowiadając na pismo z dnia 23 grudnia 2014 r., Komisja ds. Wód i Mokradeł Państwowej Rady Ochrony Przyrody w trybie art. 96 ust. 3 pkt 4 ustawy o ochronie przyrody przesyła opinię na temat projektu ustawy Prawo wodne.

Komisja ds. Wód i Mokradeł Państwowej Rady Ochrony Przyrody (zwana dalej Komisją WiM PROP) uznaje powstrzymanie systematycznie postępującej degradacji ekosystemów wodnych, zwłaszcza rzek i wybrzeża Bałtyku, za jedno z najważniejszych wyzwań, przed którymi stoi ochrona przyrody w Polsce. Dla rozwiązania tego problemu kluczowe znaczenie będzie miała nowa ustawa Prawo wodne, będąca aktem normatywnym o zasadniczym znaczeniu dla gospodarki wodnej w Polsce i harmonizowania gospodarowania wodami z celami ochrony przyrody i środowiska. Odzwierciedlają to zapisy w „Uzasadnieniu projektu ustawy – Prawo wodne”, podkreślające konieczność zwrócenia uwagi na „osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód i związanych z nimi ekosystemów” i „położenia nacisku na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód, w miejsce nacisku na ich utrzymanie rozumiane jako wykonywanie na tych wodach robót o charakterze utrzymaniowym”.

Po przeanalizowaniu projektu nowej ustawy Prawo wodne, Komisja WiM PROP stwierdza, że pozytywnym aspektem projektu jest wprowadzenie rozwiązań prawnych zawartych w Dziale III rozdziale nr 6, zdecydowanie poprawiających nieefektywną obecnie ochronę ryb wędrownych o znaczeniu gospodarczym - ich miejsc rozrodu i korytarzy migracyjnych. W opinii Komisji WiM PROP wprowadzenie tych przepisów będzie miało pozytywny skutek również dla ochrony wielu innych organizmów wodnych, siedlisk oraz krajobrazu rzek pełniących, w myśl przepisów Działu III rozdz. 6, funkcję obszaru przeznaczanego do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym.

Jednakże analiza pozostałych przepisów projektu nowej ustawy Prawo wodne wskazuje, że wbrew deklaracjom z „Uzasadnienia projektu ustawy” oraz powszechnym oczekiwaniom przyrodników, zasadnicza poprawa na styku gospodarka wodna – ochrona przyrody najprawdopodobniej nie nastąpi. W ocenie Komisji WiM PROP, projekt nowej ustawy Prawo wodne nie tylko nie rozwiązuje szeregu istotnych problemów środowiskowych gospodarowania wodami, a wręcz znacząco je pogłębia. Dotyczy to zwłaszcza braku efektywnego rozwiązania problemu degradowania hydromorfologii i ekosystemów rzek

robotami o charakterze utrzymaniowym, stworzenia poważnego zagrożenia dla przyrodniczo cennych użytków zielonych w postaci odtwarzania urządzeń melioracji szczegółowych oraz negatywnych dla ochrony przyrody skutków zmian w prawach właścicielskich do wód.

W związku z powyższym, Komisja ds. Wód i Mokrdeł Państwowej Rady Ochrony Przyrody negatywnie opiniuje projekt nowej ustawy Prawo wodne w jego obecnym brzmieniu. Komisja WiM PROP zgłasza jednocześnie propozycje korekt niektórych zapisów, które w ich obecnej postaci będą miały szczególnie silne negatywne skutki dla ochrony przyrody w Polsce. W przekonaniu Komisji, wprowadzenie tych korekt wyeliminuje lub przynajmniej złagodzi niektóre problemy niedostosowania gospodarowania wodami w Polsce do środowiskowych wymogów prawodawstwa wspólnotowego (zwłaszcza ramowej dyrektywy wodnej) oraz wymogów krajowego prawodawstwa dotyczącego ochrony przyrody.

SZCZEGÓŁOWE PROPOZYCJE KOREKT PRZEPISÓW PROJEKTU NOWEJ USTAWY PRAWO WODNE

Art. 17.

Komisja WiM PROP postuluje, aby w słowniczku w pkt 4 znalazła się definicja „cieku naturalnego”:

4) ciekach naturalnych – rozumie się przez to rzeki, strugi, strumienie i potoki oraz inne wody płynące w sposób ciągły lub okresowy, naturalnymi lub uregulowanymi korytami;

Uzasadnienie: Definicja ta istnieje w obecnej ustawie Prawo wodne i została pominięta w projekcie nowej ustawy Prawo wodne. Tymczasem do pojęcia „cieku naturalnego” odwołuje się szereg przepisów: art. 17 pkt 36, art. 22 ust. 1 pkt 1, art. 53 ust. 2 i 3, art. 231 pkt 1, art. 318 ust. 1 pkt 1 projektu nowej ustawy Prawo wodne. Pojęcie ciek naturalnego pojawia się też w innych ustawach. Jest szczególnie istotne, aby podkreślić, że ciek naturalnym jest też ciek płynący uregulowanym korytem, co bez definicji w słowniczku może budzić wątpliwości interpretacyjne.

Art. 17 pkt 29 lit. e

Komisja WiM PROP postuluje, aby przepis ten miał brzmienie:

e) obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, o których mowa w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie;

Uzasadnienie: Przepis jest błędnie sformułowany. Obszary chronione nie są ustanowione w ustawie o ochronie przyrody, lecz są w niej wymienione formy ochrony przyrody. Obszary chronione ustanawiają inne akty (rozporządzenia, zarządzenia, uchwały, itp.). Ponadto powinna być dodana data ustawy.

Art. 17 pkt 40

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

40) stawach – rozumie się przez to sztuczne zbiorniki wodne, posiadające infrastrukturę techniczną dającą możliwość gospodarowania wodą, powstałe poza korytem ciek

naturalnego, służące do chowu i hodowli ryb, rekreacji, oczyszczania ścieków oraz innych działań;

Uzasadnienie: Zadaniem Komisji WiM PROP zaproponowana w projekcie definicja stawu jest nie do przyjęcia. Sankcjonuje bowiem jako stawy wszelkiego typu wyrobiska, wyłącza natomiast z pojęcia stawów np. spuszczałne stawy rybackie (nie są zagłębieniami w gruncie i mają uszczelnione groble) i inne obiekty o podobnym charakterze. W związku z tym Komisja proponuje definicję stawu sformułowaną przez specjalistów z dziedziny rybactwa śródlądowego.

Art. 29 ust. 2

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

2. Korzystanie z wód nie może powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności naruszać ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, a także marnotrawstwa wody, ani wyrządzać szkód.

Uzasadnienie: W projekcie nowej ustawy Prawo wodne skierowanym do konsultacji brakuje końcowej części przepisu, rozpoczynającej się po przecinku słowami: „ani wyrządzać”. Ponieważ chodzi o wyrządzenie szkód, powinno to słowo zostać dodane.

Komisja postuluje natomiast usunięcie z tego przepisu słów „marnotrawstwa energii wody”, gdyż słowa te powodują, iż przepis jest wewnętrznie sprzeczny i z tego powodu będzie skutkował pogorszeniem stanu wód i ekosystemów od nich zależnych. O ile unikanie „marnotrawstwa wody” ma oczywisty pozytywny skutek dla stanu wód i ekosystemów od wód zależnych, to unikanie „marnotrawstwa energii wody” ma zdecydowanie negatywne konsekwencje dla stanu wód (rzek) i ekosystemów od wód zależnych (dolin rzecznych). W swoim obecnym brzmieniu przepis ten może implikować obowiązek budowy generalnie silnie negatywnie oddziałujących na środowisko elektrowni wodnych na co najmniej wszystkich istniejących budowach piętrzących wodę. Także na niewielkich budowach, które znajdują się w tak złym stanie technicznym, że nie piętrząc wody nie stanowią przeszkody dla migracji ryb i innych organizmów wodnych. Odbudowa takich budowli piętrzących dla potrzeb energetyki wodnej (MEW) wiązałaby się z wieloma negatywnymi konsekwencjami dla ekosystemu rzeki. Jedną z najważniejszych z nich jest pogorszenie ciągłości ekologicznej cieków, nawet pomimo budowy przepławki na odbudowanej budowli piętrzącej. Przepławki, także prawidłowo wykonane, nie mają stuprocentowej skuteczności w zapewnianiu warunków dla wędrówki wstępującej ryb. Przekształcony w zbiornik fragment cieków, powstały powyżej budowli piętrzącej, to nie tylko zdegradowany fragment rzeki i jej doliny, ale także ważna, w niektórych warunkach nieprzekraczalna, bariera ekologiczna dla spływających w dół rzeki młodocianych form ryb wędrowniczych, np. smoltów łososia i troci wędrowniczej. Należy podkreślić, że najbardziej skutecznym sposobem przywracania ciekom utraconej lub ograniczonej ciągłości ekologicznej podłużnej jest całkowita likwidacja budowli piętrzących wodę, z których wiele nie pełni obecnie żadnych istotnych funkcji. Obowiązek zapobiegania „marnotrawstwa energii wody” stałby zatem na przeszkodzie stosowania najskuteczniejszej metody poprawy stanu wód i ekosystemów od wód w zakresie ciągłości ekologicznej cieków i pogłębiałby już istniejące problemy przerwanej ciągłości ekologicznej.

Art. 31 ust. 1 pkt 2

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

2) *zapobieżenia poważnemu nagłemu niebezpieczeństwu grożącemu życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu znacznej wartości, którego w inny sposób nie można uniknąć.*

Uzasadnienie: W ocenie Komisji WiM PROP należy wyraźnie wskazać, że przepis dotyczy sytuacji nagłych, stanowi wyjątek od reguły, gdy potrzeby korzystania z wód nie można było wcześniej przewidzieć i uzyskać na nie zezwolenia w normalnym trybie. Same słowa „którego w inny sposób nie można uniknąć” to za mało, bo dotyczą tylko sposobu korzystania, a nie nagłości sprawy. W przekonaniu Komisji WiM PROP doprecyzowanie jest konieczne, ponieważ przepis istnieje w takim samym brzmieniu w obecnej ustawie Prawo wodne i jest często nadużywany, zwłaszcza w południowej Polsce. Z przepisu korzystają gminy, które w okresie nawet do 3 miesięcy po opadnięciu wezbranych wód zezwalają na wydobywanie żwiru z koryt rzek pod pretekstem „usuwania odsypisk w celu ograniczenia zagrożenia powodziowego”. Następuje to bez żadnych zezwoleń, a żwir jest sprzedawany lub przekazywany innym podmiotom. Jest to sfera korupcyjogenna¹. W ocenie Komisji WiM PROP, pozbawione kontroli wydobywanie żwiru z koryt rzek i potoków należy uznać za poważne zagrożenie dla ekosystemów rzek oraz stanu siedlisk przyrodniczych (np. 3220 - pionierska roślinność na kamieńcach potoków górskich) i gatunków chronionych prawem krajowym i/lub wspólnotowym (np. głowacz białopłetwy, łosoś), oraz gatunków o znaczeniu gospodarczym (np. troć wędrowną, pstrąg potokowy).

Art. 33

Komisja WiM PROP bardzo pozytywnie ocenia zmianę dotyczącą rezygnacji z możliwości wyznaczania przez gminy miejsc poboru żwiru w ramach powszechnego korzystania z wód. Przepis ten, będący reliktem minionej epoki, prowadził do nieustannych nadużyć przy poborze żwiru (który odbywał się na przemysłową skalę nowoczesnym sprzętem mechanicznym), bardzo licznych interwencji policji i spraw sądowych na południu Polski, oraz powodował lokalne konflikty z użytkownikami wód. Zaproponowane w projekcie nowej ustawy Prawo wodne brzmienie art. 33, wykluczające możliwość poboru żwiru bez pozwolenia wodnoprawnego, zapobiegnie dalszym konfliktom na tym tle (patrz jednak komentarz Komisji WiM PROP do art. 31 ust. 1 pkt 2).

Art. 51 ust. 2

Postulujemy, aby dodać pkt 4 o treści:

4) *bytowania ryb i innych organizmów wodnych, charakterystycznych dla danej jednolitej części wód powierzchniowych, w warunkach naturalnych, umożliwiających ich migrację.*

Uzasadnienie: Przepis ten funkcjonuje w obecnej ustawie Prawo wodne, służy realizacji celów, ducha i zapisów ramowej dyrektywy wodnej, w tym realizacji celów środowiskowych, stąd w przekonaniu Komisji WiM PROP nie powinien być wykreślany z nowej ustawy.

¹ Po ubiegłorocznej powodzi w woj. małopolskim wciąż toczą się śledztwa prokuratorskie, a afery z pobieraniem żwiru z rzek opisywały media.

Postulujemy, aby przywrócić go do projektu nowej ustawy Prawo wodne w zaproponowanym wyżej brzmieniu.

Art. 55 ust. 1.

Postulujemy, aby wprowadzenie do wyliczenia brzmiało:

„Cele środowiskowe określa się dla:”

Uzasadnienie: Przepis ten nie powinien uszczegóławiać, co należy rozumieć pod pojęciem celów środowiskowych, jak to proponuje projekt nowej ustawy Prawo wodne. Cele środowiskowe dla poszczególnych typów wód zostały określone w art. 56-61 projektu ustawy. W przekonaniu Komisji WiM PROP nie ma żadnego uzasadnienia, aby art. 55 określał te cele odmiennie i wprowadzał chaos pojęciowy. Jest to niezgodne z techniką legislacyjną – te same pojęcia powinny być rozumiane w ustawie w taki sam sposób.

Art. 55 ust. 3

Postulujemy, aby usunąć ten przepis z projektu ustawy.

Uzasadnienie: Przepis stwierdza, że osiągnięciu celów środowiskowych służy realizacja działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju. Przepis ten powtarza zapis zawarty w art. 58 ust. 1, stąd jest zbędny i jako zbędne powtórzenie jest niezgodny z techniką legislacyjną. Nadto cele środowiskowe są realizowane także np. przez działania wymienione w planach gospodarowania wodami, czy też przez powstrzymanie się od działań, które pogarszają stan wód. Dlatego też, w przekonaniu Komisji WiM PROP, przepis jest błędny. Wszystkie działania w stosunku do wód muszą w istocie uwzględniać cele środowiskowe.

Art. 58 ust. 1

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

1. Cele środowiskowe, o których mowa w art. 56 i 57, realizuje się między innymi przez podejmowanie działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju.

Uzasadnienie: W przekonaniu Komisji WiM PROP przepis ten jest błędny, bowiem cele środowiskowe są realizowane także np. przez działania wymienione w planach gospodarowania wodami, czy przez powstrzymanie się od działań, które pogarszają stan wód. Wszystkie działania w stosunku do wód muszą w istocie uwzględniać cele środowiskowe.

Art. 61 ust. 1

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

1. Celem środowiskowym dla obszarów chronionych jest osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów szczególnych dotyczących ochrony tych obszarów, o ile nie zawierają one w tym zakresie odmiennych uregulowań.

Uzasadnienie: W przepisie tym należy wyraźnie wskazać, że celem środowiskowym dla obszarów chronionych są także normy i cele uszczegółowione w planach ochrony, oraz planach zadań ochronnych obszarów Natura 2000, rezerwatów przyrody i parków

narodowych, które nie są przepisami tworzącymi te obszary. Aktualny zapis jest nieprecyzyjny i na jego podstawie można mieć wątpliwości czy tego typu dokumenty stanowią podstawę ustalenia celów środowiskowych, choć bez wątpienia, w zgodzie z ramową dyrektywą wodną, powinny stanowić taką podstawę.

Art. 76 ust. 1

Postulujemy, aby słowa „z utrzymaniem dobrego stanu wód” zamienić na słowa: „celami środowiskowymi dla wód”

Uzasadnienie: Wszelkie cele środowiskowe nie mogą być naruszane przez korzystanie z wód. Osiągnięcie dobrego stanu jest tylko jednym z celów, obok np. zakazu pogarszania stanu, czy osiągnięcia norm dla obszarów chronionych.

Art. 76 ust. 1 pkt 3

Postulujemy, aby pkt 3 miał brzmienie:

3) wód chłodniczych, których temperatura nie przekracza +24°C albo naturalnej temperatury wody, do jezior, oraz do ich dopływów w odległości mniejszej niż 100 m od ujścia dopływu do jeziora, a także wód chłodniczych, których temperatura nie przekracza +26°C albo naturalnej temperatury wody, do dopływów jezior w odległości większej niż 100m od ujścia dopływu do jeziora, jeżeli czas dopływu ścieków do jeziora byłby krótszy niż 24 godziny;

Uzasadnienie: W opinii Komisji WiM PROP temperatura wód chłodniczych, które mogą być wprowadzone do odbiornika w odległości mniejszej niż 100 m od jeziora nie powinna przekraczać 24°C. Podana w projekcie temperatura jest zbyt wysoka i będzie negatywnie wpływać na ekosystem jeziora.

Art. 77

W ust. 1 postulujemy dodanie pkt 7 o treści:

7) poruszania się pojazdami w wodach powierzchniowych oraz po brzegach tych wód.

Komplementarnie należy dodać ust. 8 o treści:

8. Starosta może, w drodze decyzji, na czas określony, zwolnić od zakazu, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, określając miejsce i warunki poruszania się pojazdów, jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla jakości wód i nie wpłynie na cele środowiskowe dla wód.

Uzasadnienie: Poruszanie się pojazdami mechanicznymi w korytach rzek i potoków stało się obecnie zjawiskiem powszechnym. Trudno z tym procederem walczyć, gdy przepisy nie zawierają wprost zakazu takiej aktywności. Tymczasem praktyki tego typu są w ocenie Komisji WiM PROP szkodliwe z wielu powodów. Poruszanie się pojazdów w korycie uszkadza dno i brzegi cieków powodując, że są one podatniejsze na erozję. Ponadto działalność taka niszczy siedliska organizmów wodnych, a także powoduje fizyczne niszczenie mniej mobilnych organizmów poprzez zmiżdżenie pod kołami pojazdu. Nadto poruszanie się po wodzie pojazdami zanieczyszcza tę wodę.

Zdarzają się jednak przypadki, gdy niektóre nieruchomości nie mają dogodnego dostępu do lokalnej sieci dróg czy mostów. Konieczne wtedy staje się korzystanie z tzw.

brodów, czyli miejsc gdzie można pojazdem przedostać z się z brzegu na brzeg najkrótszą drogą. W ocenie Komisji WiM PROP taką rolę może spełniać proponowany ust. 8, godząc potrzeby gospodarcze z ochroną wód.

Art. 84 ust. 3

Postulujemy usunięcie tego przepisu.

Uzasadnienie: W opinii Komisji WiM PROP zwolnienie z obowiązku usuwania ścieków do urządzenia odbiorczego na lądzie użytkowników małych statków, którzy zgodnie z przepisem mogą pozbywać się ścieków w dowolnym miejscu, jest nie do przyjęcia. Przepis ten będzie bowiem skutkował ograniczeniem efektywności działań podejmowanych na rzecz ograniczenia eutrofizacji jezior i innych wód powierzchniowych. Jest on również sprzeczny z interesem społecznym, ponieważ będzie hamować budowę obiektów takich jak ekomariny, których celem powstania jest między innymi organizacja odbioru ścieków i odpadów. Wpłynie więc negatywnie na rozwój obszarów zależnych od turystyki, rekreacji oraz wędkarstwa. W związku z powyższym, w przekonaniu Komisji WiM PROP, wszystkie statki, bez względu na wielkość i moc silnika, powinny mieć obowiązek pozbywania się odpadów w specjalnych miejscach.

Art. 106 pkt 8

Postulujemy aby punkt ten miał brzmienie:

8) stosowanie nawozów naturalnych stałych lub płynnych w odległości do 20 m od wód powierzchniowych i obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego;

Uzasadnienie: W ocenie Komisji WiM PROP nie ma przekonującego uzasadnienia dla wprowadzenia różnych wymiarów strefy buforowej dla nawozów naturalnych stałych i płynnych. Kierując się zasadą przezorności stoimy na stanowisku, że strefa buforowa powinna wynosić 20 m dla obu kategorii nawozów, tj. stałych i płynnych, a nie jedynie dla płynnych.

Art. 187 ust. 2

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

2. Budowle wodne powinny umożliwiać migrację ryb.

Uzasadnienie: Aktualny przepis zakłada, że tylko budowle piętrzące (które piętrzą wodę ponad przyległy teren) powinny umożliwiać migrację ryb o ile jest to uzasadnione lokalnymi warunkami środowiska. Tymczasem istnieje wiele budowli regulacyjnych – tzw. progów wodnych, które nie są budowlami piętrzącymi, choć powodują w korytach cieków różnicę poziomów wody pomiędzy dolnym a górnym stanowiskiem. Budowle takie są niedrożne dla większości gatunków ryb, więc tak samo jak budowle piętrzące powinny być budowane z myślą o umożliwieniu migracji ryb. Przykładowo, uznaje się, że dla większości gatunków ryb występujących na nizinach różnica poziomów wody pomiędzy dolnym a górnym stanowiskiem, wynosząca 30 cm, stanowi barierę uniemożliwiająca przemieszczenia w górę rzeki. Dlatego też, w przekonaniu Komisji WiM PROP, żadna budowla wodna nie może stanowić przeszkody w migracji ryb.

W przekonaniu Komisji WiM PROP, aktualna konstrukcja przepisu, tj. powiązanie obowiązku zapewnienia migracji ryb z koniecznością uzasadnienia go lokalnymi warunkami środowiska, nie ma uzasadnienia. Wszystkie gatunki ryb żyjące w rzekach i potokach (nawet gatunki drobne, jak głowacze, brzanka itd.) podejmują krótsze lub dłuższe wędrówki. Migracja jest spowodowana wieloma czynnikami. Najważniejsze z nich to wędrówki w poszukiwaniu tarlisk, zimowisk, żerowisk, nowych siedlisk (zwłaszcza w miarę wzrostu ryby), schronienia (zwłaszcza w czasie powodzi lub wyjątkowo niskich stanów wód, robót hydrotechnicznych, przyduchy, zatrucia wód itd.). W związku z tym Komisja WiM PROP postuluje, aby obowiązkowe było zapewnienie migracji ryb we wszystkich ciekach.

Art. 188 ust. 10

Postulujemy, aby dotychczasowy pkt 4 został oznaczony liczbą 5, a po pkt 3 wprowadzony został pkt 4 w następującym brzmieniu:

4) stanu urządzeń umożliwiających migrację ryb;

Uzasadnienie: Urządzenia umożliwiające migrację ryb mają istotne znaczenie dla osiągnięcia celów środowiskowych dla wód. Jednocześnie stanowią one część budowli wodnej, warunkującą prawidłowe funkcjonowanie tej budowli. Stąd konieczne jest wskazanie tych urządzeń, jako jednego z elementów budowli piętrzącej, które w szczególności podlegają pomiarom i ocenie stanu technicznego.

Art. 189 ust. 2

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

2. Organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego może wydać decyzję o legalizacji urządzenia wodnego, jeżeli lokalizacja tego urządzenia nie narusza ustaleń dokumentów, o których mowa w art. 379 pkt 1-6, oraz spełnia wymagania, o których mowa w art. 379 pkt 7, nie narusza przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, oraz przepisów art. 187, ustalając jednocześnie, w drodze postanowienia, wysokość opłaty legalizacyjnej, wynoszącą 10-krotność opłaty skarbowej za wydanie pozwolenia wodnoprawnego.

Uzasadnienie: W przekonaniu Komisji WiM PROP nie ma żadnych racjonalnych przesłanek, aby legalizacja nielegalnego urządzenia miała być obwarowana mniejszymi wymogami, niż uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego. Skoro inwestor, który stara się uzyskać pozwolenie wodnoprawne musi spełnić wymogi dokumentów, o których mowa w art. 379 pkt 1-6, oraz spełnić wymagania, o których mowa w art. 379 pkt 7, bo inaczej nie uzyska pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzenia wodnego (art. 381), to tym bardziej osoba, która nielegalnie zbudowała urządzenie wodne powinna te wymogi spełnić. Należy podkreślić, że są to m. in. wymogi zawarte w planie gospodarowania wodami, warunkach korzystania z wód regionu wodnego, warunkach korzystania z wód zlewni, czy wymagania ochrony środowiska. Łagodniejsze wymogi przy legalizacji niż przy uzyskaniu pozwolenia wodnoprawnego zachęcają do nielegalnych działań, oraz mogą prowadzić do obejścia prawa. Ponadto zagrażają one normom dotyczącym wymogów środowiskowych dla urządzeń wodnych.

Art. 191 ust. 1 pkt 3

Postulujemy, aby po lit. k wprowadzić lit. l w brzmieniu:

l) pogorszenie lub utratę funkcji urządzeń umożliwiających migrację ryb.

Uzasadnienie: Prawidłowe funkcjonowanie urządzeń umożliwiających migrację ryb jest istotne dla osiągnięcia celów środowiskowych ramowej dyrektywy wodnej. Należy też zwrócić uwagę, że w wielu stanach faktycznych wykonanie urządzeń umożliwiających migrację ryb jest warunkiem uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie budowli piętrzących. Brak przedmiotowych urządzeń w katalogu zawartym w art. 191 ust. 3 jest zatem racjonalnie nieuzasadniony. Z tego względu w przekonaniu Komisji WiM PROP konieczne jest wprowadzenie zakazu wykonywania w pobliżu urządzeń wodnych robót oraz innych czynności, które mogą powodować zmniejszenie skuteczności urządzeń umożliwiających migrację ryb.

Art. 205-209

Komisja WiM PROP negatywnie ocenia przypisanie gminom obowiązku utrzymywania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych i postuluje usunięcie art. 205-209 z projektu nowej ustawy Prawo wodne oraz powrót do zasady, która obowiązuje w obecnej ustawie Prawo wodne w art. 74-77, że urządzenia melioracji wodnych szczegółowych powinni utrzymywać sami zainteresowani właściciele tych urządzeń (lub spółki wodne zrzeszające właścicieli). W przekonaniu Komisji WiM PROP, przypisanie gminom obowiązku utrzymywania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych będzie miało poważny, negatywny wpływ na stan siedlisk przyrodniczych i gatunków (w tym chronionych prawem krajowym i międzynarodowym) dolin rzecznych, mokradeł leżących poza dolinami rzek oraz koryt rzek pełniących funkcje odbiorników wód drenażowych, gdyż może prowadzić do zbędnego w aspekcie ekonomicznym utrzymywania urządzeń melioracyjnych, które utraciły swoje funkcje, a ich utrzymywanie nie służy już właścicielom gruntów rolnych.

W latach minionych (zwłaszcza na początku drugiej połowy ubiegłego wieku) Polska została nadmiernie i nie zrównoważenie zmeliorowana, ze względu na dominację systemów odwadniających bez możliwości organizacyjnych, a często także technicznych, przeprowadzania nawodnień lub regulowania odpływu. Dotyczy to przede wszystkim systemów rowów melioracyjnych, a w mniejszym zakresie systemów drenarskich, planowanych i wykonywanych w zupełnie innym niż obecnie kontekście uwarunkowań społecznych, ekonomicznych oraz w kontekście diametralnie odmiennego niż obecnie postrzegania kwestii potrzeby ochrony środowiska, przyrody i usług ekosystemów oraz postrzegania kwestii ochrony przed powodzią. Z korzyścią dla przyrody oraz dla retencjonowania wody w krajobrazie pewna część urządzeń melioracji wodnych szczegółowych nie jest obecnie utrzymywana, ponieważ rolnikom na tym z różnych względów nie zależy. Najbardziej istotną tego przyczyną jest fakt, że część rolników utrzymuje w kulturze rolnej użytki dla dopłat, natomiast nie spożytkowuje z nich plonów. Wiele istotnych walorów przyrodniczych terenów rolniczych Polski jest obecnie związanych z zabagnieniami i rozlewiskami (w tym obszary Natura 2000), będącymi wynikiem zaniechania utrzymywania melioracji szczegółowych – zaniechania tam, gdzie realnie nie są one potrzebne. W przekonaniu Komisji WiM PROP, projekt nowej ustawy Prawo wodne

doprowadzi do utrzymywania melioracji szczegółowych także tam, gdzie nie są potrzebne – ze znaczną szkodą dla bioróżnorodności i krajobrazu kulturowego terenów rolniczych.

Odbudowa, a w zasadzie przebudowa i modernizacja nieużywanej od wielu, czasem nawet kilkudziesięciu, lat sieci urządzeń melioracji szczegółowych, w pełni uwzględniająca współczesne standardy w zakresie środowiskowych aspektów gospodarki rolnej oraz nową rolę rolnictwa w zarządzaniu ryzykiem powodziowym, jest złożonym zadaniem. Wymaga ono zaangażowania specjalistów z wielu dziedzin co zdecydowanie wykracza poza możliwości kadr, jakimi dysponują gminy. Należy się zatem spodziewać, że obciążone nowym i trudnym obowiązkiem gminy będą dążyły do jego wypełnienia możliwie najmniejszym nakładem pracy oraz najmniejszym kosztem, co w praktyce będzie się sprowadzało do wykonania mechanicznego oczyszczenia (pogłębienia) istniejących rowów, bez względu na ich realną przydatność. Pogłębi to sygnalizowany od lat nie tylko przez przyrodników, ale także przez specjalistów z zakresu melioracji i inżynierii wodnej, problem nadmiernego odpływu wody z sieci rowów melioracyjnych pozbawionych zastawek, umożliwiających regulowanie poziomu wody w rowach, wzmagający proces przesuszania gruntów na obszarów wiejskich, potęgowany postępującymi zmianami klimatu. Należy w tym miejscu podkreślić, że utrzymywanie jeszcze wyższego poziomu wód gruntowych niż optymalny dla celów produkcyjnych jest konieczne dla zapewnienia dobrego stanu wielu siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt związanych z ekstensywnie użytkowanymi łąkami i pastwiskami, chronionych na mocy dyrektywy siedliskowej. Wysoki poziom wód gruntowych na użytkach zielonych jest także niezbędny dla zapewnienia warunków do lęgów chronionych gatunków ptaków, w przypadku których już obecnie stwierdzono silne spadkowe trendy liczebności (np. czajka, rycyk).

Należy też zauważyć, że zgodnie z orzecznictwem TSUE (w sprawie C-418/04), przywrócenie pierwotnych parametrów urządzeń wodnych, które od lat nie były konserwowane, na obszarach Natura 2000 wymaga przeprowadzenia właściwej oceny oddziaływania takiej inwestycji na ten obszar. Tymczasem nałożenie obowiązku utrzymywania takich urządzeń na gminy, będzie skutkowało faktycznym naruszeniem dyrektywy siedliskowej.

Komisja WiM PROP zwraca uwagę na wysoce prawdopodobną możliwość, iż przypisanie gminom obowiązku utrzymywania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych będzie miało również bardzo poważne pośrednie negatywne konsekwencje dla ochrony przyrody i zarządzania ryzykiem powodziowym oraz dla realizacji zobowiązań Polski wynikających z wdrażania dyrektywy azotanowej. Przyspieszenie spływu wód z terenów rolniczych wskutek masowego pogłębiania istniejących rowów melioracyjnych oraz odbudowywania ciągów drenarskich uruchomi bowiem reakcję łańcuchową skutkującą szeregiem niekorzystnych zjawisk. Przyspieszony spływ wód z użytków zielonych i gruntów ornych będzie zwiększał silną już obecnie presję na pogłębianie rzek „istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa”, traktowanych jako odbiorniki wód z systemów melioracji szczegółowych. Konieczność zmieszczenia w korytach takich rzek większej ilości wody (dostosowanie koryt do większych przepływów) będzie się wiązała z pogłębianiem i regulowaniem rzek, co będzie skutkowało masową degradacją ekosystemów małych rzek, i ostatecznie zagrożeniem dla osiągnięcia w naszym kraju celów środowiskowych ramowej dyrektywy wodnej. Wbrew pryncypiom dyrektywy powodziowej nastąpi obniżenie na

znaczącą skalę zdolności retencyjnej krajobrazu i przyspieszenie odpływu wód ze zlewni rolniczych do rzek głównych, nad którymi koncentruje się cenna infrastruktura komunalna i przemysłowa. Można przypuszczać, że w konsekwencji nastąpi wzrost zagrożenia powodziowego w dolinach dużych rzek i wzrost wielkości strat powodziowych. Wytworzy to jeszcze silniejszą niż obecnie presję na usuwanie z dolin dużych rzek (z międzywał) lasów i zadrzewień łągowych oraz ich inicjalnych stadiów. Skutkować to będzie nie tylko pogorszeniem stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków, ale przede wszystkim utratą ich powierzchni i spadkiem liczebności, co stoi w sprzeczności celami zadań ochronnych w obszarach Natura 2000 utworzonych w dolinach rzek. Przyspieszenie na masową skalę odpływu wód z terenów rolniczych oraz związane z tym przesuszenie i degradacja gleb hydrogenicznych, będzie się wiązało ze zwiększonym ładunkiem związków azotu i fosforu odprowadzanych do rzek, jezior oraz ostatecznie do wód Bałtyku, co zwiększy problem eutrofizacji wód i może zagrozić osiągnięciu w Polsce celów dyrektywy azotanowej.

Wydaje się więc bardziej celowe dążenie do utworzenia systemu indywidualnych dopłat lub rekompensat dla rolników, którzy działają na rzecz zatrzymywania wody w urządzeniach melioracji szczegółowych. W tym kierunku dążyła oferta Unii Europejskiej w obszarze wspólnej polityki rolnej, dająca możliwość rekompensat dla rolników z tytułu uciążliwości związanych z realizacją ramowej dyrektywy wodnej oraz sieci Natura 2000, z której Polska jednak nie skorzystała w obecnym okresie finansowym.

W związku z powyższymi argumentami, Komisja WiM PROP postuluje, aby z decyzją odnośnie zmiany dotychczasowych zasad regulujących kwestie obowiązku utrzymywania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych powstrzymać się do czasu opracowania zapowiadanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Programu odnowy melioracji w Polsce”. Można się spodziewać, że program ten będzie w pełni uwzględniał wpływ odnowy, a raczej modernizacji systemów melioracyjnych, na wszystkie środowiskowe aspekty rolnictwa (w tym zostanie poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko) i wpływ na zarządzanie ryzykiem powodziowym.

Art. 212

Komisja WiM PROP bardzo krytycznie odnosi się do postulowanych w projekcie nowej ustawy Prawo wodne zmian w zakresie wykonywania praw właścicielskich do wód. Przepisy obecnej ustawy Prawo wodne dzielące wykonywanie praw właścicielskich do wód pomiędzy podległe Ministrowi Środowiska Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej i marszałków województw powodowały szereg poważnych problemów w zakresie wprowadzenia efektywnego zarządzania zlewniowego oraz ochrony zasobów przyrodniczych i krajobrazowych wód, zwłaszcza małych rzek uznanych za „wody istotne dla regulacji stosunków wodnych dla potrzeby rolnictwa”. Nowe brzmienie przepisów, które zwiększa radykalnie ilość wód podległych marszałkom województw, a więc w praktyce ich komórkom - Wojewódzkim Zarządom Melioracji i Urządzeń Wodnych (WZMiUW), pogłębi już istniejące problemy i silnie negatywnie odbije się na kondycji walorów przyrodniczych i krajobrazowych polskich wód. W przekonaniu Komisji WiM, dotychczasowe złe doświadczenia w zarządzaniu wodami przez samorządy, a w szczególności pogarszanie stanu/potencjału wód na masową skalę przez WZMiUW wskutek regulacji rzek i prowadzenia inwazyjnych tzw. prac utrzymaniowych na rzekach, pozwala przypuszczać, że nowe wody,

które otrzymają samorządy, również zostaną zdegradowane ekologicznie. Przysporzy to kolejnych poważnych problemów w realizacji w Polsce celów kluczowej dyrektywy związanej ze środowiskowymi aspektami gospodarki wodnej, tj. ramowej dyrektywy wodnej, oraz celów dyrektyw siedliskowej i ptasiej w zakresie ochrony siedlisk i gatunków związanych z wodami, zwłaszcza z rzekami i ich dolinami. Komisja WiM PROP wyraża również obawę, że przekazanie samorządom wykonywania praw właścicielskich do większości wód, zaostrzające problem braku efektywnego zlewniowego zarządzania wodami w naszym kraju, odbije się niekorzystnie na ochronie przeciwpowodziowej, zwłaszcza w zakresie godzenia potrzeby poprawy zarządzania ryzykiem powodziowym i potrzeby ochrony ekosystemów rzecznych i dolinowych, siedlisk przyrodniczych i gatunków.

Zdecydowanie negatywnie Komisja WiM PROP ocenia odebranie parkom narodowym praw właścicielskich do wód w granicach parków i związanych z prawami właścicielskimi kompetencji parków do zarządzania wodami². Na terenie parków narodowych wszystkie ekosystemy, nie wyłączając wodnych, podlegają ochronie. Dyrekcje parków posiadają niezbędną wiedzę opartą na badaniach naukowych, często wieloletnich i wieloaspektowych, w oparciu o które skutecznie i racjonalnie mogą chronić środowisko przyrodnicze parków narodowych oraz prowadzić gospodarkę wodną. Dotychczasowe doświadczenia w wykonywaniu praw właścicielskich do wód przez samorządy (WZMiUW) dobitnie wskazują, że przekazanie samorządom zarządzania wodami w granicach parków narodowych negatywnie odbije się na ich zasobach przyrodniczych przyrodzie i krajobrazie parków oraz będzie stałym źródłem konfliktów.

Równie negatywnie Komisja WiM PROP odnosi się do możliwości oddawania gminom zarządzania wodami. Tak mała obszarowo jednostka administracji samorządowej nie jest w stanie całościowo analizować stosunki wodne zlewni. Dotychczasowa praktyka wskazuje, że celem każdej gminy w zakresie ochrony przeciwpowodziowej jest przyspieszenie odpływu wód z jej terenu, tak, aby jak najszybciej przenieść zagrożenie powodziowe poza granice gminy. Takie działania, oprócz tego, że w praktyce będą się wiązały z lokalną degradacją przyrody i krajobrazu małych rzek i ich dolin, potęgują skutki powodzi w niżej położonych odcinkach rzek, i z takim niebezpieczeństwem należy się liczyć po wprowadzeniu nowych przepisów. Nadto, na terenach podgórskich należy oczekiwać, że gminy będą, jak pokazuje dotychczasowa praktyka, zainteresowane zarządzaniem wodami z uwagi na możliwość niekontrolowanego poboru żwiru i kamieni z koryt potoków i rzek górskich. Odżwirowanie tych rzek i potoków będzie miało katastrofalne skutki dla ekosystemów wodnych oraz doprowadzi do erozji dna i brzegów wód na niespotykaną dotychczas skalę. Prawdopodobnie znacząco i trwale pogorszy się stan ekologiczny tych wód.

Z tych powodów Komisja WiM PROP postuluje, aby w projekcie nowej ustawy Prawo wodne wprowadzić taki podział kompetencji, jaki znajduje się w obecnie obowiązującym art. 11 ustawy Prawo wodne, przy uwzględnieniu nowych podmiotów, jakimi są Zarządy Zlewni. W szczególności Zarządy Zlewni powinny zarządzać potokami górskimi oraz większymi ciekami z przepływem powyżej 2 m³/s – tak jak w dotychczasowej ustawie

² Wyrażony w projekcie nowej ustawy Prawo wodne zamiar odebrania parkom narodowym ich kompetencji do zarządzania wodami może być już nieaktualny w świetle informacji przekazanej Prezydium PROP przez Głównego Konserwatora Przyrody, na spotkaniu w dniu 15 stycznia br.

Prezes KZGW. Z kolei dyrektorzy parków narodowych powinny zarządzać wodami w granicach parków, zaś gminom nie należy nadawać uprawnień do gospodarowania wodami.

Należy podkreślić, że podział kompetencji określony w art. 11 obecnej ustawy Prawo wodne w zakresie wykonywania praw właścicielskich do wód jest daleki od pełnego wprowadzenia zasad gospodarki zlewniowej, jednakże w przekonaniu Komisji WiM, pomimo wszelkich jego ułomności, jest on znacznie lepszy niż proponowany w projekcie nowej ustawy Prawo wodne.

Art. 223 ust. 1

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

1. Jeżeli śródlądowa woda powierzchniowa płynąca lub wody morza terytorialnego albo morskie wody wewnętrzne zajmą trwale, w sposób naturalny, grunt niestanowiący własności właściciela wody, grunt ten z chwilą zajęcia, z mocy prawa, staje się własnością właściciela wody.

Uzasadnienie: Przepis ten w dotychczasowej praktyce budził wątpliwości interpretacyjne. Nie było jasne, czy grunt staje się własnością właściciela wody z chwilą zajęcia, czy dopiero po ustaleniu nowej linii brzegowej. W przekonaniu Komisji WiM PROP, doprecyzowanie tej kwestii utnie spory oraz będzie miało korzystny wpływ na koryta rzek i potoków i powiązane z nimi ekosystemy, bowiem zapobiegnie przywracaniu przez dotychczasowych prywatnych właścicieli gruntów poprzedniego biegu rzeki, sprzed trwałego zajęcia gruntów.

Art. 226 ust. 2

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

2. Utrzymywanie wód publicznych obejmuje działania wynikające z planu utrzymania wód.

Z ust. 2 powinno zniknąć sformułowanie „stanowi obowiązek ich właściciela”. Jest to zbędne powtórzenie treści ust. 1 i jako takie jest niezgodne z techniką legislacyjną.

Uzasadnienie: Z art. 226 ust. 2 powinien być wykreślony w całości pkt 2, który nakłada na właściciela wody obowiązek utrzymywania wód także w zakresie nieprzewidzianym w planie utrzymania wód. Jest to więc obowiązek sformułowany nieprecyzyjnie, rodzący wątpliwości co do jego zakresu. Zaniedbanie tego obowiązku rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą wobec osób, które poniosły szkody np. w trakcie powodzi. Z tej przyczyny obowiązek ten musi być stosunkowo dokładnie wskazany. Plan utrzymania wód jest tworzony po to, aby z jednej strony w formie katalogu zamkniętego oznaczyć obowiązki właściciela wód, a z drugiej strony zbadać wpływ utrzymania wód na środowisko w ramach strategicznej oceny. Dodanie pkt 2 do tego przepisu należy uznać za krok nieprzemyślany. W przekonaniu Komisji WiM PROP niweczy on założenia planu utrzymania wód, który miał skatalogować prace utrzymaniowe. Pkt 2 zawiera bowiem tak nieostre i niedookreślone zwroty, że w istocie można na jego podstawie dowolnie rozszerzać obowiązkowe prace utrzymaniowe, zaś z drugiej strony domagać się odszkodowania także za brak działań niezawartych w planie utrzymania wód. Dzięki takiemu zapisowi można też realizować prace, które w ramach oceny strategicznej planu zostałyby uznane za szkodliwe dla środowiska. W związku z powyższym pkt 2 powinien zostać całkowicie wykreślony. Należy przy tym pamiętać, że zgodnie z art. 31

projektu nowej ustawy Prawo wodne dopuszczalne jest korzystanie z wody w celu zapobiegania lub usuwania skutków powodzi w każdym rozmiarze. Korzystanie z wody w myśl art. 31 jest pojęciem szerszym od utrzymywania wód, a więc wszystkie formy utrzymywania wód wskazane w art. 227 ust. 3 będą możliwe do realizacji na podstawie art. 31 w sytuacjach nagłych. Art. 31 zabezpiecza więc możliwość pilnych i nieprzewidzianych interwencji w wodach np. w związku z powodzią, i nie ma sensu powielać w tym zakresie zapisów.

Art. 227 ust. 1

Postulujemy usunięcie ust. 1.

Uzasadnienie: W art. 227 mamy trzy różne odniesienia do utrzymywania wód. Ust. 1 mówi, na czym polega utrzymywanie, ust. 2 jakie pełni cele, a ust. 3 przez co jest realizowane utrzymywanie. Taki układ powoduje chaos utrudniający interpretację, kiedy tak naprawdę będziemy mieli do czynienia z utrzymywaniem wód. Wydaje się, że zamknięty katalog prac utrzymaniowych zawiera ust. 3. W przekonaniu Komisji WiM PROP nie ma więc żadnego uzasadnienia regulacja zawarta w ust. 1, która w istocie jest sprzeczna z ust. 3. Nie jest bowiem jasne czy „zachowanie stanu dna i brzegów”, przewidziane w ust. 1, to osobna kategoria możliwych form utrzymania wód (na co mogłoby wskazywać słowo „także” – zupełnie niejasne w interpretacji), czy też jedynie zapis będący pustosłowiem. Z punktu widzenia techniki legislacyjnej taka sprzeczność w ustawie musi być oceniona negatywnie. Skoro w ust. 3 mamy wyczerpujący katalog prac utrzymaniowych, to ust. 1 jest nie tylko zbędny, ale wręcz błędny. Nowa ustawa powinna wątpliwości interpretacyjne jednoznacznie rozstrzygać, a nie produkować kolejne punkty sporów interpretacyjnych.

Art. 227 ust. 3

Postulujemy, aby wprowadzenie do wyliczenia miało brzmienie:

3. Utrzymywanie wód może być realizowane wyłącznie poprzez:

Uzasadnienie: Proponowane w projekcie rządowym brzmienie tego przepisu może prowadzić do interpretacji, że w ramach utrzymywania wód, w powiązaniu z art. 226 ust. 1 i 2, konieczne jest wykonywanie każdej z czynności przewidzianych w ust. 3, aby prawidłowo utrzymać wody. Tymczasem w przekonaniu Komisji WiM PROP głównym problemem ochrony przyrody rzek w Polsce jest realizacja prac utrzymaniowych tam, gdzie wcale nie są faktycznie konieczne. Stąd proponowany przez Komisję WiM PROP przepis zapobiegnie nadgorliwym interpretacjom, zakładającym obowiązek realizacji wszystkich działań wskazanych w pkt 3. Jednocześnie katalog prac utrzymaniowych powinien pozostać zamknięty, co podkreśla słowo „wyłącznie”.

Art. 227 ust. 3 pkt 3

Postulujemy, aby ust. 3 pkt 3 miał brzmienie:

3) usuwanie drzew i krzewów porastających dno oraz brzegi śródlądowych wód powierzchniowych, albo nasadzanie drzew i krzewów w tych strefach;

Uzasadnienie: Utrzymywanie wód powinno być realizowane nie tylko przez usuwanie roślinności, ale także, tam gdzie to zasadne, poprzez kształtowanie tej roślinności i jej składu gatunkowego. Jest to działanie wprost dążące do osiągnięcia celów środowiskowych ramowej dyrektywy wodnej (poprawa stanu/potencjału wód) oraz może być działaniem podejmowanym w ramach ochrony czynnej siedlisk, gatunków oraz ochrony krajobrazu rzek i ich dolin.

Art. 227 ust. 3 pkt 6

Postulujemy, aby ust. 3 pkt 6 miał brzmienie:

6) udrażnianie śródlądowych wód powierzchniowych przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód oraz usuwanie namulów i rumoszu niepowodujące zmian przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta cieku naturalnego;

Uzasadnienie: Usuwanie namulów i rumoszu, w zależności od sposobu, skali i lokalizacji przeprowadzania tych prac może zmieniać przekrój podłużny, poprzeczny lub układ poziomy koryta cieku naturalnego. Tymczasem zmiany tych parametrów z mocy art. 236 ust. 2 powodują zaliczenie ingerencji do regulacji wód, wymagającej uzyskania stosownej decyzji środowiskowej (co wynika z dyrektywy EIA). Aby nie dochodziło do kolizji tych norm, i aby można było jednoznacznie, zgodnie z dyrektywą EIA, odróżnić, które prace są utrzymaniem wód, a które regulacją, omawiany punkt powinien zostać zmodyfikowany jw. W przekonaniu Komisji WiM PROP nowa ustawa nie może bowiem uciekać od jednoznacznego podziału pomiędzy pracami utrzymaniowymi, a pracami regulacyjnymi. Pozostawienie w nowej ustawie dotychczasowych wątpliwości, tj. dwóch przepisów dot. odmiennych form korzystania z wody, których zakresy pojęciowe się krzyżują, jest niezgodne z techniką legislacyjną. Mankament ten spowoduje, że nie zostanie rozwiązany jeden z najważniejszych problemów ochrony przyrody w Polsce - degradacji na masową skalę hydromorfologii i ekosystemów rzek wskutek dotychczasowej powszechnej praktyki realizacji pod nazwą „utrzymania wód” prac faktycznie będących regulacjami rzek.

Art. 227 ust. 3

Postulujemy, aby w ust. 3 dodać pkt 9 i 10 o brzmieniu:

9) likwidację pozostałości uszkodzonych lub zniszczonych urządzeń wodnych, które przestały pełnić swoje funkcje;

10) odtworzenie charakteru dna poprzez dodawanie żwiru bądź kamieni, jeśli działania te nie będą wymagać budowy urządzeń wodnych, ani powodować utrudnień w odpływie wód wezbraniowych.

Uzasadnienie: Punkt 9 powinien zostać dodany, aby zapobiec obowiązkowi utrzymywania i remontowania uszkodzonych budowli regulacyjnych, które obecnie stały się zbędne, a są utrzymywane ze środków publicznych tylko dlatego, że „są na stanie”. Jest to działanie wprost dążące do osiągnięcia celów środowiskowych (poprawa stanu/potencjału wód), w tym zwłaszcza poprawy migracji ryb i innych gatunków wodnych.

Wprowadzenie pkt. 10 ułatwi realizację prac związanych z odtwarzaniem siedlisk dla organizmów wodnych, co jest zgodne z celami środowiskowymi dla jednolitych części wód powierzchniowych.

Art. 229

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

Utrzymywanie śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych i brzegu morskiego nie może naruszać celów środowiskowych dla tych wód oraz warunków wynikających z ochrony wód.

Uzasadnienie: Wszelkie cele środowiskowe nie mogą być naruszane przez utrzymywanie wód. Osiągnięcie dobrego stanu jest tylko jednym z celów, obok np. zakazu pogarszania stanu, czy osiągnięcia norm dla obszarów chronionych.

Art. 231 pkt 2

Postulujemy, aby przepis ten miał brzmienie:

2) osiągnięcie celów środowiskowych dla wód;

Uzasadnienie: Wszelkie cele środowiskowe muszą być realizowane. Osiągnięcie dobrego stanu/potencjału jest tylko jednym z celów, obok np. zakazu pogarszania stanu, czy osiągnięcia norm dla obszarów chronionych powołanych dla osiągnięcia celów dyrektyw siedliskowej i ptasiej. W przekonaniu Komisji WiM PROP, organy odpowiedzialne za wykonywanie praw właścicielskich do wód powinny mieć jasno zapisane, że mają obowiązek osiągnąć cele środowiskowe dla wód w terminach wynikających z ramowej dyrektywy wodnej i planów gospodarowania wodami. W konsekwencji niezbędne jest jednoznaczne wskazanie organów, które kompleksowo będą odpowiedzialne za realizację wszystkich celów środowiskowych.

Art. 231 pkt 3

Postulujemy usunięcie pkt 3 tego artykułu.

Uzasadnienie: Przepis ten nakłada na właściciela wód obowiązek zapewnienia swobodnego spływu wód i lodów. Należy podkreślić, że przepis ten pochodzi z ustawy Prawo wodne z lat 20. ubiegłego wieku, kiedy rzeki powszechnie używano do spławu drewna oraz produktów rolnych. Przepis ten w takim kształcie, obecnie w dużym stopniu anachroniczny, jest w opinii Komisji WiM PROP przyczyną degradowania na masową skalę hydromorfologii i ekosystemów wielu rzek i strumieni przez WZMiUW, a w pewnym stopniu również RZGW, w postaci tzw. odmulania nawet tych odcinków cieków, gdzie nie ma cennej infrastruktury, a występują jedynie użytki zielone, pola i lasy. Tymczasem woda powinna wylać na terasę zalewową rzek na terenach, gdzie nie ma zabudowań, po to, aby zmniejszyć (spłaszczyć) fałę powodziową na odcinkach rzek na terenach zurbanizowanych. Odmulania rzek silnie negatywnie oddziałują na ekosystemy wodne i od wód zależne niszcząc fizycznie osobniki gatunków chronionych i siedliska przyrodnicze (np. nizinne i podgórskie rzeki włosienicznikowe, zalewane muliste brzegi rzek). W praktyce odmulanie polega bowiem na

usuwaniu, najczęściej sprzętem mechanicznym, warstwy osadów dennych o grubości do 50 cm, często połączone z profilowaniem skarp. Oznacza to praktycznie likwidację bentosu, a więc głównej puli organizmów wodnych o najbardziej różnorodnym składzie gatunkowym. Ten oczywisty dla przyrodników fakt pozostaje ciągle poza świadomością hydrotechników i społeczeństwa, oceniających kondycję ekologiczną cieków po rybostanie, sztucznie kształtowanym przez zarybienia. Należy też podkreślić, że bezkręgowce bentosowe są bardzo ważnym elementem łańcucha troficznego wód. Zatem niszczenie bentosu odmulaniem ma bezpośrednie konsekwencje dla żywiących się nim gatunków ryb.

W skrajnych przypadkach, w ramach odmulania realizowane jest przywracanie korytu rzeki częściowo spontanicznie zrenaturyzowanej parametrów regulacyjnych sprzed kilkadziesiąt lat. Dla zapewnienia dostępu maszynom do koryta odmulanego rzeki, wycinane są zakrzewienia i zadrzewienia nadrzeczne. WZMiUW powołują się na ten przepis z obecnej ustawy Prawo wodne, argumentując tym obowiązek odmulania nawet na odcinkach pozbawionych zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej. Dlatego też, w przekonaniu Komisji WiM PROP, tego typu działania, jako silnie szkodliwe dla przyrody oraz krajobrazu i de facto zwiększające ryzyko wystąpienia poważnych strat powodziowych, nie mogą być obowiązkiem właściciela wód. Tam gdzie odmulenie będzie konieczne, WZMiUW lub inny podmiot pełniący obowiązki właściciela wód może je wykonać na podstawie art. 227 ust. 3 pkt 6 projektu nowej ustawy Prawo wodne – katalogu prac utrzymaniowych, jednakże nie w ramach bezwzględnie obowiązującego.

Art. 289 ust. 2 pkt 1

Postulujemy dodanie lit. f o brzmieniu:

f) ograniczeniu wydobycia piasku, żwiru i kamieni z koryt rzecznych;

Uzasadnienie: Siedliska piaszczyste, żwirowe i kamieniste pełnią podstawową rolę w procesie samooczyszczania rzek, stanowiąc naturalny filtr biologiczny o ogromnej powierzchni czynnej. Ich występowanie pełni więc kluczową rolę dla ochrony ekosystemów rzecznych przed zanieczyszczeniami. Ochrona tego naturalnego filtra, zwłaszcza w dużych rzekach, jest więc zadaniem priorytetowym nie tylko ze względu na ochronę przyrody, ale przede wszystkim ze względu na zaopatrzenie ludności w wodę pitną, rekreację, itp. Dlatego też, w opinii Komisji WiM PROP, Program wodno-środowiskowy kraju w zakresie działań podstawowych powinien zawierać zapisy dotyczące zasad wyznaczania obszarów, gdzie wydobywanie osadów dennych z koryt rzecznych nie powinno być prowadzone ze względu na konieczność ochrony wód i ich zdolności do samooczyszczania się.

Art. 334 i 336

Postulujemy dodanie w art. 334 pkt 6 o brzmieniu:

6) marszałków województw.

Postulujemy w art. 336 dodanie ust. 3 o brzmieniu:

3. Nadzór, o którym mowa w art. 334 pkt 6, polega w szczególności na kontroli obowiązków osiągnięcia celów środowiskowych dla wód przy wykonywaniu uprawnień właścicielskich.

Uzasadnienie: W ocenie Komisji WiM PROP, obecny projekt nie zakłada żadnej kontroli nad samorządami w zakresie obowiązku utrzymywania wód w zgodzie z celami środowiskowymi dla wód, który to obowiązek przewiduje art. 231 pkt 2. Samorządy nie zawsze są zainteresowane osiągnięciem wszystkich celów środowiskowych ramowej dyrektywy wodnej, tymczasem kwestia ta jest niezwykle ważna z punktu widzenia zobowiązań Polski jako kraju członkowskiego Unii Europejskiej. Tym samym samorządy nie mogą pozostawać poza kontrolą ich działalności w zakresie wpływu prac utrzymaniowych na cele środowiskowe. Jest to szczególnie istotne, gdy zauważy się, że nowy projekt ustawy Prawo wodne przewiduje zwiększenie ilości wód oddanych w ręce samorządów. Zostanie w ten sposób pogłębiony bardzo silnie obecnie zaznaczony problem braku kontroli nad samorządami (województwami ZMiUW) w zakresie obowiązku utrzymywania wód w zgodzie z celami środowiskowymi dla wód, skutkujący masową degradacją ekosystemów i krajobrazu małych rzek i ich dolin.

Art. 371 oraz art. 377 ust. 1 pkt 7

Postulujemy aby w art. 371 po pkt 2 dodać dodatkowy punkt 3 o brzmieniu:

3) roboty w wodach oraz inne roboty, które mogą być przyczyną zmiany naturalnych przepływów wód, stanu wód stojących i wód podziemnych;

Jednocześnie dotychczasowe pkt 3-10 powinny otrzymać nową numerację.

Postulujemy usunięcie art. 377 ust. 1 pkt 7.

Uzasadnienie: W projekcie ustawy roboty w wodach i inne roboty, które mogą być przyczyną zmiany naturalnych przepływów wód, stanu wód stojących i wód podziemnych wymagają jedynie zgłoszenia w oparciu o art. 377 ust. 1 pkt 7, jednocześnie nie wymagają uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. Komisja WiM PROP postuluje zmianę w tym zakresie. Roboty w wodach i inne roboty, które mogą być przyczyną zmiany naturalnych przepływów wód, stanu wód stojących i wód podziemnych, są pracami, które mogą wysoce negatywnie oddziaływać na przyrodę, w tym w szczególności na stan ekosystemów wodnych i od wód zależnych oraz na związane z nimi siedliska i gatunki, w tym chronione. Samo zgłoszenie takich prac jest niewystarczające dla ochrony cennych ekosystemów wodnych. Przy zgłoszeniu, w odróżnieniu od pozwolenia wodnoprawnego, organ nie może określić warunków prowadzenia takich prac. Nie można też przeprowadzić procedury oceny oddziaływania takich prac na obszary Natura 2000, co będzie prowadzić do niezgodności z dyrektywą siedliskową, bowiem prace w wodach zasadniczo negatywnie oddziałują na chronione gatunki i siedliska wodne i z wodą związane. Ponadto, nie sposób nie zauważyć, że prace takie oddziałują silnie na prawa osób trzecich: użytkowników wód (mogą prowadzić do zmiany parametrów koryt cieków, a przez to wpływać na wykonywanie obowiązków zawartych w pozwoleniach wodnoprawnych, np. na pobór wody, na wykonanie urządzeń wodnych itp.), użytkowników rybackich (zniszczenie ryb i ich siedlisk pogarsza możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej), właścicieli gruntów przyległych, którym w wyniku takich prac może ulec zmianie stan wody na gruncie (powierzchniowej i gruntowej). Tylko pozwolenie wodnoprawne zapewnia możliwość nałożenia na wnioskodawcę

obowiązków wobec narażonych na szkody osób trzecich, a także wykonania urządzeń zapobiegających szkodom lub zmniejszających negatywne skutki wykonywania tego pozwolenia. Ponadto, wykonywanie prac, które mogą powodować obniżenie poziomu wód gruntowych, wysychanie lub zmniejszenie poziomu wody cieków, stawów, czy studni, a nawet wpływać na wody podziemne, jest dużą ingerencją w środowisko i w prawa osób trzecich. Prace tego typu nie są porównywalne z innymi niewielkimi ingerencjami przewidzianymi do trybu zgłoszenia. Natomiast prace takie są porównywalne do prac polegających na „zmianie ukształtowania terenu na gruntach przylegających do wód, mającą wpływ na warunki przepływu wody” – które już wymagają uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. W związku z powyższym Komisja WiM PROP postuluje, aby podobnie jak w obecnej ustawie Prawo wodne, prace tego typu wymagały pozwolenia wodnoprawnego.

Art. 377 ust. 2 i 7:

W ust. 2 pkt 2 dotychczasową lit. c proponujemy oznaczyć jako d, i dodać przed tą literą lit. c w następującym brzmieniu:

c) określenie wpływu planowanych do wykonania czynności, robót lub urządzeń wodnych na wody powierzchniowe oraz podziemne, w szczególności na stan tych wód i realizację celów środowiskowych dla nich określonych;

W ust. 7 po pkt 2 proponujemy wprowadzenie pkt 3 w brzmieniu:

3) zagraża osiągnięciu celów środowiskowych dla wód.

Uzasadnienie: Art. 4 ust. 7 ramowej dyrektywy wodnej (RDW) wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania na stan wód w przypadku, gdy realizacja danego działania zagraża pogorszeniem stanu środowiska wodnego albo nieosiągnięciem dobrego stanu/potencjału ekologicznego wód. Zgodnie z brzmieniem art. 4 ust. 1 RDW oraz w świetle zasady przezorności, wystąpienie przesłanek określonych w art. 4 ust. 7 RDW i transponowanych do art. 67 projektu nowej ustawy Prawo wodne powinno być badane w przypadku, jeżeli istnieje ryzyko, iż planowane czynności, roboty lub urządzenia wodne będą zagrażały osiągnięciu celów środowiskowych dla wód.

W ocenie Komisji WiM PROP obecne brzmienie przepisu nie gwarantuje organowi przyjmującemu zgłoszenie uzyskania wiedzy na temat wpływu zgłaszanych czynności na osiągnięcie celów środowiskowych dla wód. Przepis nie daje również organowi *expressis verbis* prawa do wniesienia sprzeciwu w przypadku, gdy uzna, że dane działania mogą zagrażać osiągnięciu celów środowiskowych dla wód. Oznacza to, że transpozycja RDW jest wadliwa. Skutkiem takiego stanu rzeczy może być nie tylko degradacja ekosystemów wodnych, ale również problemy z finansowaniem inwestycji wykonywanych „na zgłoszenie” ze środków unijnych.

Art. 378 pkt 3

Postulujemy usunięcie punktu 3.

Uzasadnienie: Powinien zostać usunięty punkt trzeci, ponieważ przekształcenia dna cieku polegające na usuwaniu piasku, żwiru i kamieni mają poważny wpływ na jego stan ekologiczny, oraz warunki korzystania z wód przez innych użytkowników poniżej miejsca

wydobycia, często naruszając ich interes. Nie może być więc realizowany bez uwzględniania ich interesów i nadzoru ze strony zarządzającego zlewnią.

Art. 379

Postulujemy dodanie po punkcie 1, nowego punktu 2 o brzmieniu:

2) ustaleń planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych;

Jednocześnie dotychczasowe pkt 2-7 powinny otrzymać nową numerację.

Uzasadnienie: Pozwolenie wodnoprawne nie powinno naruszać także ustaleń planów ochrony oraz planów zadań ochronnych z ustawy o ochronie przyrody, aby można było zrealizować zawarte w nich postanowienia.

Art. 385

Postulujemy usunięcie tego przepisu.

Uzasadnienie: Przepis ten wprowadza zakaz uczestnictwa organizacji społecznych w postępowaniach dot. wydania pozwoleń wodnoprawnych. W ocenie Komisji WiM PROP przepis ten jest niezgodny z Konwencją z Aarhus, bowiem uniemożliwia wyrażenie w postępowaniu poglądów różnych zainteresowanych korzystaniem z wód grup społecznych, w zakresie decyzji, które bezpośrednio oddziałują na środowisko, i które wpływają na stan wód. Zasady ogólne z art. 31 KPA dają organizacjom społecznym prawo do wnioskowania o dopuszczenie do postępowania na prawach stron, lecz decyzja w tej sprawie pozostaje w rękach organu, który każdorazowo ocenia, czy jest to celowe z punktu widzenia interesu społecznego. Nie są to więc w żadnym razie nieproporcjonalne uprawnienia dla organizacji. Natomiast korzystać z nich będą mogły z jednej strony organizacje ekologiczne, z drugiej strony jednak inne organizacje np. chroniące interesy członków lokalnych społeczności. Przepis ten, choć jest także w obecnej ustawie Prawo wodne, jest reliktem dawnego systemu, nie uwzględniającym idei przejrzystości i udziału społecznego w rozstrzyganiu spraw tak ważnych dla społeczności i stanu środowiska jak korzystanie z wód.

Art. 440 pkt 5

Postulujemy dodanie w tym punkcie lit. g o brzmieniu:

g) porusza się pojazdami w wodach powierzchniowych oraz po brzegach tych wód,

Uzasadnienie: Zmiana wynika z propozycji Komisji WiM PROP dotyczącej art. 77 i jest jej logicznym rozwinięciem.

Art. 444

Proponujemy zastąpienie dotychczasowej treści pkt 2 treścią:

2) po pkt 9 dodaje się punkty 9a i 9b w brzmieniu:

„9a) budowle urządzeń wodnych będących we władaniu zarządów dorzecza;

9b) części urządzeń wodnych służące umożliwieniu migracji ryb.”

Uzasadnienie: W ocenie Komisji WiM PROP istotnym czynnikiem zniechęcającym inwestorów do realizacji przepraw jest ich obciążenie podatkiem od nieruchomości oraz

innymi kosztami funkcjonowania przepławki. Właściciel urządzenia piętrzącego poniesie bowiem nie tylko koszty związane z budową przepławki, ale w przyszłości naraża się na negatywne konsekwencje finansowe swoich prośrodowiskowych działań. Obciążenie przepławek podatkiem od nieruchomości może również skutkować budowaniem przepławek o rozmiarach znacznie mniejszych niż rozmiary optymalne dla zapewnienia ekologicznej drożności rzek - przepławek nieefektywnych, ale za to mniej obciążających inwestora kosztami dalszego utrzymania urządzenia. Mechanizm ten może skutkować niewłaściwym wydatkowaniem środków publicznych z funduszy unijnych i krajowych przeznaczanych na przywracanie ekologicznej drożności rzek. W przekonaniu Komisji WiM PROP konieczne jest zatem wprowadzenie zwolnień i zmniejszenie obciążeń finansowych ponoszonych w związku z funkcjonowaniem przepławki. Jednym z instrumentów służących zmniejszeniu tych obciążeń jest zwolnienie urządzeń służących migracji ryb z podatku od nieruchomości. Komisja WiM PROP sugeruje również rozważenie wprowadzenia dodatkowego mechanizmu finansowego nakierowanego na stymulowanie działań na rzecz poprawy ekologicznej drożności rzek w postaci mniejszych opłat za wodę dla energetyki, jeśli urządzenia piętrzące użytkowane dla potrzeb energetycznych przez elektrownie węglowe i hydroelektrownie będą wyposażone w skutecznie działającą przepławkę.

Art. 451 pkt 5

Postulujemy aby proponowany art. 290 ust. 1 pkt 11 ustawy Prawo ochrony środowiska miał brzmienie:

11) zł za m² powierzchni użytkowej stawów eksploatowanych w cyklu produkcyjnym w obiektach chowu lub hodowli ryb innych niż ryby łososiowate lub innych organizmów wodnych, z wyjątkiem stawów będących rezerwatami przyrody lub wchodzących w skład obszarów Natura 2000.

Art. 451 pkt 6

Postulujemy aby proponowany art. 292 pkt 5 ustawy Prawo ochrony środowiska miał brzmienie:

5) powierzchnię użytkową stawów eksploatowanych w cyklu produkcyjnym w obiektach chowu lub hodowli ryb innych niż ryby łososiowate lub innych organizmów wodnych, z wyjątkiem stawów będących rezerwatami przyrody lub wchodzących w skład obszarów Natura 2000.

Art. 451 pkt 7 lit. b

Postulujemy aby art. 294 pkt 5 ustawy Prawo ochrony środowiska nie był uchylany. Alternatywnie proponujemy, aby art. 294 pkt 5 ustawy Prawo ochrony środowiska miał brzmienie:

5) *na potrzeby chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych w stawach będących rezerwatami przyrody lub wchodzących w skład obszarów Natura 2000, pod warunkiem że pobór ten oraz odprowadzenie wykorzystanej wody jest zgodne z pozwoleniem;*

Uzasadnienie: Zmiany proponowane w art. 451 pkt 5-7 projektu Prawa wodnego znoszą dotychczasowe zapisy zwalniające z opłat za pobór wody na potrzeby gospodarki stawowej.

W ocenie Komisji WiM PROP wprowadzenie opłat może być istotnym czynnikiem zniechęcającym dla właścicieli lub dzierżawców do prowadzenia gospodarki stawowej w rezerwach przyrody i obszarach Natura 2000. Ze względu na ochronę przyrody najbardziej korzystna jest gospodarka ekstensywna, która nie generuje tak dużych zysków, jak ma to miejsce w przypadku intensywnej hodowli ryb. Jednocześnie plany ochrony i plany zadań ochronnych ograniczają możliwości zwiększenia intensywności gospodarki stawowej, gdyż ta ostatnia musi uwzględniać działania mające na celu zachowanie walorów przyrodniczych lub utrzymanie we właściwym stanie ochrony gatunków wymienionych w dyrektywach siedliskowej i ptasiej. Wymaga to m.in.: modyfikacji terminów spuszczenia i napełniania wody w zbiornikach uwzględniające migracje ptaków lub wytwarzanie się siedliska przyrodniczego jakim są namuliska, utrzymanie znacznej powierzchni szuwarów przy jednoczesnym zmniejszeniu powierzchni produkcyjnej, tolerowanie ptaków rybożernych (głównie kormorana i czapli) i wydry generujących znaczne straty, wyjadanie przez ptaki karmy przeznaczonej dla ryb, utrzymywanie zmniejszonej obsady ryb niż ma to miejsce w stawach, w których prowadzona jest intensywna hodowla ryb. Wprowadzenie opłat skutkować będzie albo zarzuceniem gospodarki rybackiej (w chwili gdy w wielu regionach kraju obserwuje się regres gospodarki stawowej), albo zwiększeniem intensywności produkcji celem wyrównania strat. W obu przypadkach będzie to niekorzystne pod względem przyrodniczym, a w przypadku obszarów Natura 2000 uniemożliwi zachowanie właściwego stanu przedmiotów ochrony lub doprowadzi do jego znaczącego pogorszenia. Należy podkreślić, że ekstensywnie użytkowane stawy rybne są bardzo ważnym siedliskiem lęgowym wielu gatunków ptaków, a w przypadku perkoza rdzawoszyjnego – siedliskiem o podstawowym znaczeniu.

dr Przemysław Nawrocki
przewodniczący Komisji ds. Wód i Mokradeł PROP

Do wiadomości:

- Członkowie PROP
- a/a